

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 8.3.2004
KOM(2004) 153 endelig

BERETNING FRA KOMMISSIONEN

**Midtvejsrapport om de opnåede resultater og om de kvalitative og kvantitative aspekter
af gennemførelsen af anden fase af EU's handlingsprogram for almen uddannelse
Socrates**

{SEC(2004)230}

DA

DA

INDHOLDSFORTEGNELSE

Resumé	4
Præambel.....	7
1. Indledning	8
1.1. Rapportens berettigelse	8
1.2. Rapportens formål.....	8
1.3. Metodik	8
2. Afgrænsning af og baggrund for programmet	9
2.1. Historisk baggrund	9
2.2. Mål	9
2.3. Midler.....	9
2.4. Faktorer i programsammenhængen, der kan påvirke programmet	10
3. Generelle aspekter af programmets gennemførelse	10
3.1. Overordnede betragtninger.....	10
3.1.1. Klare mål og mulighed for evaluering af programmet.....	10
3.1.2. Programmets opbygning	11
3.1.3. Aktivitetstyper, der primært støttes.....	11
3.2. Programmets forvaltning: drift.....	12
3.2.1. Forvaltningsstrukturer	12
3.2.2. Høringsproceduren.....	12
3.2.3. Programbudgettet	13
3.2.4. Informations- og formidlingspolitik.....	13
3.2.5. Projektudvælgelsesproceduren.....	14
3.2.6. De kontraktlige og finansielle forvaltningsprocedurer	15
3.2.7. Politik for opfølgning og evaluering.....	16
3.2.8. Konklusion	17
4. Gennemførelse og resultater af hver aktion	17
4.1. Comenius.....	17
4.1.1. Overordnede betragtninger.....	17
4.1.2. Driftsmæssige forhold.....	18
4.1.3. Resultaterne.....	18
4.1.4. Konklusion	19
4.2. Erasmus	19
4.2.1. Overordnede betragtninger.....	19

4.2.2.	Driftsmæssige forhold.....	19
4.2.3.	Resultaterne.....	20
4.2.4.	Konklusion.....	21
4.3.	Grundtvig.....	22
4.3.1.	Overordnede betragtninger.....	22
4.3.2.	Driftsmæssige forhold.....	22
4.3.3.	Resultaterne.....	23
4.3.4.	Konklusion.....	24
4.4.	Lingua.....	24
4.4.1.	Overordnede betragtninger.....	24
4.4.2.	Driftsmæssige forhold.....	24
4.4.3.	Resultaterne.....	25
4.4.4.	Konklusion.....	25
4.5.	Minerva.....	25
4.5.1.	Overordnede betragtninger.....	25
4.5.2.	Driftsmæssige forhold.....	25
4.5.3.	Resultaterne.....	26
4.5.4.	Konklusion.....	26
4.6.	Observation og innovation.....	26
4.6.1.	Overordnede betragtninger.....	26
4.6.2.	Driftsmæssige forhold.....	26
4.6.3.	Resultaterne.....	27
4.6.4.	Konklusion.....	27
4.7.	Fælles aktioner.....	27
4.8.	Ledsageforanstaltninger.....	28
5.	Konklusion.....	28
5.1.	Relevans.....	28
5.2.	Efficiens.....	29
5.3.	Effektivitet.....	30

RESUMÉ

1. BAGGRUND FOR PROGRAMMET

Det nuværende Socrates-program (2000-2006)¹ afløser programmets første fase (1995-1999)². Hovedmålene er fastholdt, men programmet er omdefinert, så det er lettere at forstå for offentligheden og bedre kan inddrages i de politiske og driftsmæssige prioriteringer i forbindelse med livslang læring.

Ud over de 15 medlemsstater deltager tre EFTA-lande og 12 associerede lande, som er tiltrædelses- og kandidatlande.

Finansieringsrammen for den pågældende periode er på 1,850 mio. EUR, hvortil skal lægges de 15 associerede landes årlige bidrag. Programmets forvaltning kræver i alt 680 fuldtidsækvivalenter, heraf 63 i Kommissionens tjenestegrene, 38 i Socrates' kontor for faglig bistand og 579 i de nationale kontorer.

2. GENERELLE ASPEKTER AF PROGRAMMETS GENNEMFØRELSE

Programmets mål er samlet set forholdsvis klare. Imidlertid vanskeliggøres evalueringen af, at der mangler indikatorer.

Programmets rummelige struktur gør det muligt at tackle de udfordringer, der ligger i livslang læring. Programmet er imidlertid blevet mindre fleksibelt på grund af den overdrevne detaljeringsgrad i afgørelsens bilag, hvor gennemførelsesbetingelserne nærmere bestemmes.

De foreslåede aktivitetstyper (primært støtte til mobilitet og samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner) opfylder uddannelsesaktørernes behov og gør det muligt at opfylde programmets målsætninger.

3. PROGRAMMETS FORVALTNING

Socrates er et komplekst program, der består af et stort antal aktioner og underaktioner, som forvaltes efter forskellige regler. For at sikre, at de nationale forhold tages i betragtning, og aktionerne kommer tættere på borgerne, er antallet af decentraliserede aktioner under det nuværende program blevet forøget til brugernes og de nationale myndigheders store tilfredshed. Ifølge rapporterne fra deltagerlandenes myndigheder har decentraliseringen medført en let stigning i effiensen.

I alle forvaltningens aspekter er der inddraget mekanismer, som sikrer større pålidelighed og gennemsigtighed, og som styrker kontrolaktiviteterne.

¹ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 253/2000/EF - EFT L 28 af 3.2.2000.

² Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 819/1995/EF - EFT L 87 af 20.4.1995.

Denne stramning har til gengæld medført en tung arbejdsgang, som går ud over servicen og brugerne. Dog er der nu indledt en forenklingsindsats. Grænserne for forenkling falder sammen med de strukturelle og lovgivningsmæssige begrænsninger, som ikrafttrædelsen af den nye finansforordning for nylig har skærpet. For at opnå den ønskede forenkling vil det derfor være hensigtsmæssigt at udvide anvendelsen af proportionalitetsprincippet.

Hvis programmet var enklere sammensat, ville det lette forvaltningsopgaverne og dermed give en større efficiens.

4. KONKLUSIONER OM GENNEMFØRELSEN AF PROGRAMMETS AKTIONER

De nationale rapporter om gennemførelsen af programmet afspejler en meget positiv holdning til programmet og understreger relevansen og nytten af de enkelte programaktioner. Denne vurdering er sammenfaldende med brugernes. De mere blandede udtalelser gælder en ujævn effektivitet i de igangsatte aktiviteter, idet størstedelen er meget vellykkede, mens nogle trænger til at blive korrigeret.

4.1. Relevans

De politiske prioriteter og mål, som er fastlagt på EU-plan, genfindes i programmets målsætninger. Det drejer sig hovedsagelig om de begreber, der knytter sig til livslang almen uddannelse og erhvervsuddannelse og kravet til kvalitet i undervisningssystemerne med henblik på at fremme et kundskabernes Europa, der kan konkurrere globalt. Det fremgår af de nationale rapporter, at det i fremtiden ville være ønskeligt, om programaktionerne såvel i praksis som via de studier, de støtter, kunne spille en større rolle i forhold til EU's uddannelsespolitiske prioriteter.

I programmet tages der også hensyn til **de mest konkrete behov i praksis**. Disse vedrører følgende aspekter: kendskab til andre uddannelsessystemer, udveksling af undervisningserfaringer, udvikling af specifikke værktøjer til at nå de tværnationale uddannelsespolitiske mål samt støtte til de nationale politikker.

De nævnte grænser hænger dels sammen med, at programmet ikke kan evalueres i tilfredsstillende omfang, fordi det ikke er opbygget tilstrækkeligt hierarkisk med hensyn til mål og tilhørende indikatorer, dels at programmet og dets aktioner er alt for skarpt adskilt fra andre lignende EU-programmer. Den manglende forbindelse mellem erhvervsfaglig og almen uddannelse nævnes ofte som en af de to pågældende programmets store strukturelle svagheder, idet den svækker deres relevans.

4.2. Efficiens

Ifølge evalueringskriterierne for **forholdet mellem finansielle midler og resultater** har programmet en særdeles god efficiens. Der er gennemført et betragteligt antal små og mellemstore aktiviteter. Den store variation i aktivitetstyperne giver en bred dækning af uddannelsesområdet. Desuden er der en tilfredsstillende fordeling mellem modtagerne i de 30 deltagerlande, hvilket giver programmet en reel **europæisk dimension**.

Programforvaltningen er blevet strammet op på alle niveauer (projekter og forvaltningsstrukturer både nationalt og på EU-plan). Den øgede decentralisering i

forvaltningen af bestemte aktioner har bragt forvaltningen tættere på aktiviteterne i praksis og gjort procedurene enklere for brugerne.

Imidlertid vurderes efficiensen til at være klart ringere, når man sammenholder procedurene med arten og omfanget af størstedelen af aktiviteterne. Personaleforbruget ved forvaltning og opfølgning af aktiviteterne er meget stort og ikke muligt at indskrænke under de nuværende omstændigheder, hverken i de enkelte projekter eller selve programforvaltningen. Man beklager sig desuden over fristerne på alle stadier af proceduren, selv om situationen er forbedret, siden det andet Socrates-program blev iværksat.

I flere nationale rapporter understreges det, at **overfloden af aktioner og underaktioner** svækker programmets efficiens, fordi mængden i sig selv virker overvældende og dermed afskrækkende på potentielle brugere med interessante projekter.

4.3. Effektivitet

Overordnet set er programmet struktureret således, at dets specifikke og driftsmæssige mål kan nås. Imidlertid svinger effektiviteten alt efter aktivitetstype.

Effektiviteten i **mobilitetsaktiviteterne** er særdeles god. Modtagerne sætter i høj grad pris på resultaterne. **Den europæiske merværdi** er høj med hensyn til bevidsthed om kulturel mangfoldighed og en større forståelse og tolerance over for forskelligheder. Programmet giver sandsynligvis udbytte i henseende til beskæftigelsesegnethed og helt sikkert med hensyn til faglige kompetencer. Lærernes eller undervisernes mobilitet opfattes som meget ønskelig inden for alle personalekategorier, men er ikke så høj, som den kunne være. Der bør søges løsninger i samarbejde med medlemsstaterne, så hindringerne kan ryddes af vejen.

Effektiviteten er også god i de tværinstitutionelle samarbejdsaktiviteter. **Skolepartnerskaber** og partnerskaber mellem voksenuddannelsesinstitutioner vinder frem i lighed med **tværnationale samarbejdsprojekter**. Kvaliteten er høj, hvilket til dels skyldes forbedringer af information og procedurer for udvælgelse af projekter og opfølgning på dem. **Netværkene** udgør et enestående laboratorium for udveksling af erfaring og analyser blandt de enkelte institutioner i en meget bred vifte af europæiske uddannelsessteder.

Til gengæld lader programmets effektivitet stadig noget tilbage at ønske, for så vidt angår **gennemskuelighed** og **formidling** af resultaterne. Kommissionen har påtaget sig at gøre noget ved denne situation.

Synergien med andre EU-programmer er delvis realiseret rent empirisk, men stadig i et utilstrækkeligt omfang.

PRÆAMBEL

Socrates er EU's handlingsprogram for uddannelse. Det er nu i sin anden fase. Første fase indledtes i 1995. Før da fandtes der allerede særprogrammer, hvoraf det mest kendte uden tvivl var Erasmus, som gjorde det muligt at indbygge en europæisk dimension i visse uddannelsessektorer.

I dag er alle uddannelsessektorer omfattet af programmet lige fra de små klasser i skolen over universitetsstudier til voksenundervisning. Der er tale om et effektivt redskab til gennemførelse af en politik, der udformes af medlemsstaterne i fællesskab. Programmet er blevet tilpasset den seneste udvikling ved bl.a. nu også at rumme principperne for livslang almen og erhvervsfaglig uddannelse, som hele Europa går ind for. Det bidrager dermed til EU's ambition om at blive det mest konkurrencedygtige videnssamfund i verden.

Socrates består af en række aktioner, som tilbyder både lærere og underviser konkrete muligheder for at stifte bekendtskab med andre videnskabelige, pædagogiske og sociale forhold end dem, de kender fra deres egen region eller eget land. Individuel mobilitet og partnerskaber mellem alle typer institutioner giver borgerne mulighed for at få del i en direkte og konkret europæisk erfaring, hvilket er dette EU-program's særlige identitet og den måde, hvorpå det bidrager til udviklingen af EU-borgerskabet. Idealet om lige muligheder og ambitionen om at understøtte den sproglige mangfoldighed står stærkt i hver eneste aktivitetstype.

Socrates har et budget på 1,850 mio. EUR til hele programmets løbetid (syv år); hvert år rejser tæt ved 120 000 studerende til et andet land i Europa for at studere; hen ved 25 000 lærere og undervisere modtager støtte til rejser i embeds medfør for at uddanne sig eller iagttage, hvordan andre uddannelsessystemer fungerer; over 10 000 skoler er hvert år involveret i forskellige multinationale samarbejdsprojekter; 2 000 universiteter har underskrevet Erasmus Universitetscharter - og tallene stiger hvert eneste år.

Socrates har i allerede mange år spillet en væsentlig rolle i forbindelse med udvidelsen af Den Europæiske Union, ved at aktiviteterne har været åbne for deltagelse fra de associerede lande, hvoraf de fleste tiltræder EU allerede i 2004. Således deltager 30 lande i programmet.

Socrates er centrum i et geografisk system, hvor **Tempus**-programmet vedrører landene i Østeuropa, Balkan og Middelhavsområdet, og det nye **Erasmus Mundus**-program danner grundlag for at skabe forbindelser til resten af verden inden for det videregående uddannelsesområde. Det logiske i at sikre konvergens og højere kvalitet giver overordnet set disse aktioner en karakter af sammenhæng og ensartethed med EU's uddannelsesprogram som omdrejningspunkt.

Ved at flytte selve aktionerne i **Socrates**-programmet så tæt på aktørernes arbejde i praksis som muligt imødekommer man konkret den stigende efterspørgsel efter midler til at virkeliggøre et forenet Europa med.

1. INDLEDNING

1.1. Rapportens berettigelse

I artikel 14 i Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 253/2000/EF om iværksættelse af anden fase af Fællesskabets handlingsprogram for almen uddannelse Socrates bestemmes det, at Kommissionen skal forelægge Europa-Parlamentet, Rådet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget en midtvejsrapport om de opnåede resultater og om de kvalitative og kvantitative aspekter af dette programs gennemførelse senest den 30. juni 2004.

1.2. Rapportens formål

Nærværende rapport, som ledsages af et statistisk dokument om programmets resultater i perioden 2000-2003³, har følgende formål: kontrollere overensstemmelsen mellem resultaterne og programmets mål, forbedre programmets gennemførelse og forvaltning og bidrage til de igangværende overvejelser om næste fase af uddannelsesprogrammet (2007-2013). Sidstnævnte formål forklarer, hvorfor datoen for fremlæggelse af denne rapport er fremrykket til foråret 2004.

1.3. Metodik

Rapporten er udarbejdet af Kommissionens tjenestegrene. Følgende kilder er anvendt: nøgletal for gennemførelse af programmet, konklusionerne i de nationale evalueringsrapporter om programmets gennemførelse, hvis indførelse også er fastlagt i afgørelsen, og som de 30 deltagerlande har forpligtet sig til at fremlægge inden 30. september 2003⁴, de tilgængelige konklusioner i de eksterne evalueringer, som Kommissionens tjenestegrene⁵ har igangsat, samt Kommissionens egne tilgængelige data⁶.

Den omfattede periode går fra 1. januar 2000 til 30. juni 2003. Selv om man på dette tidspunkt har tilstrækkeligt med data til rådighed til at evaluere spørgsmålene om midler og resultater, er det dog ikke muligt at drage endelige konklusioner vedrørende resultater og virkninger af programmet, idet et stort antal flerårige projekter ikke er afsluttet. Imidlertid tegner der sig visse tendenser, som vi vil gøre rede for i det følgende.

³ SEC(2004)230.

⁴ Der er indløbet rapporter fra følgende lande: Tyskland, Østrig, Belgien, Danmark, Spanien, Finland, Frankrig, Grækenland, Irland, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Portugal, Det Forenede Kongerige, Sverige, Island, Liechtenstein, Norge, Cypern, Den Tjekkiske Republik, Estland, Ungarn, Letland, Litauen, Polen, Slovakiet og Slovenien.

⁵ Den dag, rapporten blev skrevet, kunne der inddrages data fra eksterne evalueringer af følgende aktioner: Arion, Eurydice, NARIC, Comenius 1 og Comenius 2, virkning af sprogaktionerne under Socrates- og Leonardo da Vinci-programmet.

⁶ Talmateriale vedrørende budgettet og detaljer om hovedaktiviteterne, som er brugt til støtte for denne rapport, er hentet i dokumentet SEC(2004)230.

2. AFGRÆNSNING AF OG BAGGRUND FOR PROGRAMMET

2.1. Historisk baggrund

Det nuværende program (i det følgende benævnt Socrates 2), som varer syv år (2000-2006), er nummer to i rækken efter det første program, som varede fra 1995 til 1999 (i det følgende benævnt Socrates 1). I Socrates 2 videreføres hovedmålene og forlænges et antal aktioner fra Socrates 1. Strukturen er imidlertid blevet omlagt for at sikre en højere grad af forståelighed og brugervenlighed for borgerne og de forskellige involverede parter. Allerede det første program havde associerede deltagerlande (de central- og østeuropæiske lande, de baltiske lande, Malta og Cypern), som nu alle er kandidatlande, og deres deltagelse er blevet både bredere og mere omfattende. Forhandlingerne med Tyrkiet er i gang, og man regner med at afslutte dem i 2004 med indgåelse af en aftale om Tyrkiets deltagelse i programmet. Uddannelsessamarbejdet har i praksis således foregrebet den politiske beslutning og i disse lande udgjort et forsøgslaboratorium for integreret europæisk samarbejde.

2.2. Mål

I afgørelsens artikel 2 fastlægges programmets fire overordnede mål, som kan sammenfattes således: at styrke den europæiske dimension i uddannelsen, at fremme kendskabet til EU's sprog, at fremme samarbejdet og mobiliteten på uddannelsesområdet og at fremme pædagogiske nyskabelser.

Afgørelsens bilag rummer en mere eller mindre udførlig definition af de specifikke mål for hver af de otte aktioner og de særlige aktiviteter, som de består af. Det skal bemærkes, at de specifikke mål generelt blot er de generelle mål tilpasset den enkelte aktions særlige område.

2.3. Midler

I afgørelsens artikel 10 fastlægges en finansieringsramme for programmets gennemførelse i den planlagte periode til 1,850 mio. EUR⁷. Hertil kommer de årlige bidrag fra de tre EFTA-lande og de 12 associerede stater. Tabellerne i SEC(2004)230 indeholder tallene for 2000-2003.

Programmets gennemførelse kræver i øvrigt menneskelige ressourcer, som fordeler sig på de tre forvaltningsinstanser Kommissionen, kontoret for faglig bistand (Bureau d'Assistance Technique - BAT) og de nationale kontorer. Stillingsbetegnelserne ufortalt beskæftiger Kommissionen 63 fuldtidsækvivalenter, BAT 38 og de nationale kontorer 579. Man kan dermed konstatere et misforhold mellem det beskedne budget og de omfattende personalemæssige ressourcer, der anvendes til forvaltning af de aktiviteter, som budgettet kan finansiere. Det hænger sammen med, at Socrates-programmets særlige karakter består i den store mængde aktioner og underaktioner og vældet af projekter eller aktiviteter, der hver modtager et forholdsvis lille støttebeløb.

⁷ Det skal bemærkes, at dette budget vil stige i perioden 2004-2006 for at tage hensyn til den forudsigelige virkning af udvidelsen.

2.4. Faktorer i programsammenhængen, der kan påvirke programmet

Siden udformningen af det nuværende program er de politiske overvejelser om uddannelse i Europa nået bemærkelsesværdigt langt med bl.a. Europa-Kommissionens fremlæggelse i 2001 af meddelelsen "Realiseringen af et europæisk område for livslang læring"⁸ og "Rapport om uddannelsessystemernes konkrete fremtidige mål"⁹, som blev vedtaget af Rådet og sendt til Det Europæiske Råd i Stockholm i marts 2001. Desuden er en række rapporter og meddelelser blevet offentliggjort i 2002 og 2003 om navnlig gennemførelsen af et antal specifikke mål blandt dem, der er nævnt i disse to nøgledokumenter. Nogle af prioriteterne og retningslinjerne kunne indlemmes i de årlige forslagsindkaldelser (bl.a. Grundtvig, Comenius og aktion 6), fordi Socrates-programmet var tilstrækkelig fleksibelt til, at disse justeringer kunne foretages.

På det videregående uddannelsesområde kan Bologna-processen i øjeblikket ikke få den store betydning for Socrates-programmets indhold, men den forøger programmets relevans og bekræfter nytteværdien af en række nyskabende initiativer fra Kommissionens side (f.eks. inden for validering).

3. GENERELLE ASPEKTER AF PROGRAMMETS GENNEMFØRELSE

3.1. Overordnede betragtninger

3.1.1. Klare mål og mulighed for evaluering af programmet

De første konklusioner på de færdige eller endnu uafsluttede specifikke eksterne evalueringer af programaktionerne lader forstå, at programmets **generelle mål** har den fordel, at de sikrer en vis driftsmæssig fleksibilitet, netop fordi de er generelle. Det ser ligeledes ud til, at de **specifikke og driftsmæssige mål** overordnet set - omend ikke lige præcist i alle aktioner - står klart defineret for programmets brugere takket være bl.a. ansøgervejledningen, som således udfylder sin rolle perfekt. Alligevel slører de umiddelbart klare udtryk som "kvalitet" og "europæisk dimension", at der ligger upræcise begreber bag, først og fremmest for brugerne, men også for de ansatte i programforvaltningen.

Der er altså visse mangler, som sætter deres begrænsning på, hvor godt programmet kan **evalueres**, idet man i retsakterne ikke afklarer sammenhængen mellem specifikke, driftsmæssige og generelle mål, ikke kvantificerer disse mål og ej heller motiverer midlerne. Denne svaghed vil ikke blive videreført i det kommende programforslag, idet Kommissionens praksis nu indebærer, at der foretages en "konsekvensanalyse".

Kommissionen har dog truffet sine forholdsregler, idet den i 2001 færdiggjorde en liste over indikatorer for hver af programmets aktioner i snævert samråd med programudvalget.

⁸ KOM(2001) 678 endelig.

⁹ KOM(2001) 59 endelig.

3.1.2. *Programmets opbygning*

I forhold til Socrates 1 er det nuværende program struktureret med det specifikke formål for øje at dække alle former for uddannelse inden for begrebet livslang læring. Det består af to typer aktioner, hvoraf de tre første omfatter de tre grundtrin (skole, universitet og andre uddannelsesforløb, herunder voksenundervisning), og de fem næste vedrører væsentlige tværgående aspekter.

De første evalueringer afslører, at denne opbygning forstås klart af deltagerne, hvilket er et fremskridt i forhold til det foregående program. Den klare opfattelse udelukker dog ikke kritik fra visse brugere af f.eks. overlapninger mellem uddannelsesstrinene og de tværgående aspekter.

Programmet er imidlertid blevet mindre fleksibelt på grund af den overdrevne detaljeringsgrad i afgørelsens bilag, hvor gennemførelsesbetingelserne nærmere bestemmes.

3.1.3. *Aktivitetstyper, der primært støttes*

For hver uddannelsessektor har programmet forslag til **mobilitetsaktiviteter**, som er målrettet såvel lærere som underviser. I de nationale rapporter nævnes det, at mobilitet er den mest værdsatte aktivitetstype i størstedelen af aktionerne og den, der opfattes som bedst til at skaffe europæisk merværdi. Med hensyn til kønsfordeling deltager flere kvinder end mænd i de individuelle mobilitetsaktioner under Comenius, Erasmus og Grundtvig, og kvindernes andel svinger mellem 60 % og 85 % alt efter den pågældende aktion.

I øvrigt ydes der fra de enkelte programaktioner støtte til de aktionsspecifikke **samarbejdsaktiviteter mellem institutioner** eller organer i form af samarbejdsprojekter af forskellig slags eller netværk. De støtteberettigede projekter har forskellige formål. I visse tilfælde er selve samarbejdsprocessen, som ofte er tværfaglig, mellem institutioner i flere europæiske lande hovedformålet. I andre tilfælde er formålet at frembringe ofte nyskabende produkter (primært undervisningsmetoder, men også undersøgelser af emner af fælles interesse). Det skal bemærkes, at disse projekter eller netværk også medfører en vis mobilitet blandt aktørerne, som viser sig at være meget frugtbar med hensyn til at skabe varige tværnationale relationer omkring et fælles mål.

Kommissionen kontrollerer alle aktiviteter med hensyn til, om de overholder princippet om **lige muligheder** for mænd og kvinder og personer med særlige behov. Det er nemlig et kriterium i forbindelse med udvælgelsen af projekter, og der er truffet foranstaltninger med økonomisk incitament, der især retter sig mod mobilitetsaktiviteter for handicappede.

3.2. Programmets forvaltning: drift

3.2.1. Forvaltningsstrukturer

Forvaltningsstrukturerne og -principperne varierer, alt efter om der er tale om centraliserede eller decentraliserede aktioner¹⁰. I forhold til Socrates 1 er en lang række aktioner blevet decentraliseret. De nationale rapporter er temmelig enslydende, når det fremgår, at de nationale myndigheder og deltagerne klart foretrækker denne forvaltningsmetode, som opfattes som bedre til at tage hensyn til de særlige nationale forhold og sikre programmet en større nærhed til borgerne. Hvor der er centraliseret forvaltning, anbefaler de fleste lande dog at opretholde denne metode for at sikre en ensartet indstilling til og respekt for den europæiske dimension.

3.2.1.1. Centraliserede aktioner

Projektudvælgelsen og de kontraktlige procedurer er Kommissionens ansvar i denne type aktioner. Som regel bistås Kommissionen af et kontor for faglig bistand, som det har været tilfældet siden begyndelsen af Socrates 1. Men på grund af en omlægning af Kommissionens politik for disse kontorer i retning af at afskaffe udstationeringen af offentligt ansatte i private virksomheder er forvaltningsprincipperne for det nuværende program blevet ændret. Men indtil der kan oprettes et udøvende organ, hvis præcise rolle og opgaver stadig drøftes, og som ikke kan være på plads førend i 2005, er der valgt et nyt BAT efter en åben udbudsrunde.

3.2.1.2. Decentraliserede aktioner

I afgørelsen bestemmes det, at de nationale myndigheder skal oprette strukturer til en koordineret forvaltning af Socrates-programmets aktioner på medlemsstatsplan (**nationale kontorer**). Sammenlignet med situationen under Socrates 1 kan man i forbindelse med programmets nye opbygning konstatere, at der er sket et fald i antallet af nationale kontorer i hvert eneste land, nogle af dem sågar fælleskontorer for Socrates og Leonardo da Vinci. Desuden findes der nu en formel ramme¹¹, der klart fastlægger ansvarsfordelingen mellem Kommissionen og de nationale kontorer bl.a. vedrørende forvaltningen af de decentraliserede aktioner.

Det primære redskab i denne forvaltningsmæssige rationalisering er aftalen om de operationelle procedurer eller **driftsaftalen**, som undertegnes, når det nationale kontor har fremlagt et arbejdsprogram for det kommende år (toårigt fra 2003) inden for en referenceramme, som er afstukket af Kommissionen. Det har resulteret i en positiv harmonisering af procedurerne.

3.2.2. Høringsproceduren

I henhold til afgørelsen¹² bistås Kommissionen af et udvalg i forbindelse med iværksættelsen af forvaltnings- og høringsprocedurerne. Med hensyn til

¹⁰ Fordelingen heraf er fastlagt i pkt. III i bilaget til afgørelsen.

¹¹ Kommissionens beslutning C(2000)1537 af 6.6.2000.

¹² Jf. artikel 8 i afgørelsen.

forvaltningsprocedurerne¹³ afgiver udvalget en udtalelse, hvorefter **Europa-Parlamentet** udøver sin ret til indsigt. Hvis ikke Europa-Parlamentet har reageret inden 30 dage, kan Kommissionen vedtage gennemførelsesforanstaltningerne. I praksis har Europa-Parlamentet ikke haft kommentarer til det forelagte, siden proceduren blev indført. Den samlede varighed af udvælgelsesproceduren og vedtagelsesproceduren (som kan variere fra tre til seks måneder alt efter Europa-Parlamentets mødeperioder) gør, at ansøgere, som har indsendt forslag, er enige om, at der går for lang tid, fra ansøgningen indsendes, til svaret tilgår iværksætterne af projekterne.

I bevidsthed om denne svaghed har Kommissionen søgt at forenkle programforvaltningsprocedurerne, men begrænses dog af den tværinstitutionelle høringsprocedure (se ovenfor) og den nødvendige overholdelse af økonomiske og kontraktlige aspekter.

3.2.3. *Programbudgettet*

De årlige bevillinger godkendes af budgetmyndigheden inden for rammerne af de finansielle overslag. Tabellerne i SEC(2004)230 viser stigningen i de årlige budgetter, der er afsat til dækning af den øgede aktivitet i de første år af programmets løbetid.

Den overordnede fordeling af budgettet på de forskellige aktioner er underlagt retningslinjerne i afgørelsen. Bevillingerne til de decentraliserede aktioner udgør ca. 70 % af Socrates-budgettet og tildeles primært på baggrund af statistiske data, der afspejler den samfundsøkonomiske situation i medlemsstaterne og de tre EFTA-lande. Dette princip har sine begrænsninger, når f.eks. nogle nationale kontorer sender ikke-anvendte bevillinger tilbage til Kommissionen, mens ansøgninger fra andre nationale kontorer ikke kan imødekommes. En ordning med mindre stive regler som f.eks. den, der anvendes i Grundtvig-aktionen (se pkt. 4.3 nedenfor), ville give mulighed for en mere fleksibel matchning af udbud og efterspørgsel og en optimeret anvendelse af de disponible bevillinger.

Det store antal udgiftsposter, aktionernes forskellige driftsformer, de mange forskellige budgetter og visse projekters varighed på mange år gør organisationen og budgetforvaltningen af Socrates-programmet særlig kompliceret. Hertil kommer den nye finansforordning og de interne kontrolprocedurer.

3.2.4. *Informations- og formidlingspolitik*

Ansvar for at informere om programmet deles af Kommissionen og de nationale kontorer. Men i forhold til Socrates 1 er decentraliseringen i retning af de nationale kontorer øget, idet finansieringen af aktiviteterne nu er integreret i deres driftsaftaler. Fordelen ved denne fremgangsmåde er, at det er muligt at tilpasse informationen bedre til hvert lands og endda hver regions specifikke forhold.

I evalueringerne af Socrates 1, som senere blev bekræftet af Marcom-rapporten (2003) om publikationernes kvalitet, blev det understreget, at udvidelsen af

¹³ Disse procedurer er defineret i afgørelsens artikel 7.

programmets målgruppe havde bidraget til at højne kvaliteten i informationen. For at tage hensyn til disse kommentarer blev informationspolitikken struktureret og rationaliseret. Informationsstrategien, som blev fremlagt for Socrates-udvalget i 1999 og 2000, er blevet fulgt systematisk og jævnlige ajourført. Alle typer medier er blevet anvendt til formidling af information om programmet og dets resultater.

En række mediebegivenheder har vakt stor genklang, navnlig Comenius-ugerne og fejringen af den millionte Erasmus-studerende. Blandt de anvendte redskaber bør nævnes de nyttige **projektdatabaser**, hvis kvalitet og dækning er blevet væsentlig bedre i løbet af det nuværende programs tre første år. De kan både bruges til programforvaltning og til bekendtgørelse af projekter over for offentligheden. Programmets **resultatformidling** er i evalueringerne af programmets første fase blevet regnet for en af dets største svagheder. Kommissionen tog kritikken til sig og mobiliserede de forskellige berørte parter. Projektiværksætterne er blevet bedre oplyst om betydningen af denne dimension i deres aktiviteter, og de opfordres til i ansøgningerne at angive, hvilke formidlingsmetoder de selv vil anvende. Kommissionen og de nationale kontorer har øget brugen af de redskaber, de har til rådighed til resultatformidling: internettet, praktiske formidlingsvejledninger, fokus på de bedste projekter, udgivelse af artikler, præsentation af produkter ved forskellige begivenheder med tilknytning til programmet eller til uddannelsessektoren i det hele taget (messer, udstillinger, konferencer og seminarer). Desuden blev der i 2002 offentliggjort en forslagsindkaldelse vedrørende formidling af produkter og resultater af centraliserede projekter og en anden vedrørende decentraliserede projekter i 2003.

3.2.5. *Projektudvælgelsesproceduren*

3.2.5.1. Centraliserede aktioner

For at give flest mulig adgang til programmet og sikre åbenhed i procedureerne indførte Kommissionen fra starten af det nuværende program en række tilpasninger af metoden og redskaberne for at opnå nedenstående fremskridt.

Forslagsindkaldelserne, der offentliggøres hvert år med angivelse af prioriteringerne for den enkelte centraliserede aktion, er blevet mere udførlige, så man undgår fejl og dermed bristede forhåbninger hos de potentielle ansøgere. De er det første led i kæden, der driver projekterne, og betinger dermed kvaliteten heraf. De gør det også muligt at styrke sammenhængen mellem programmets mål og dets gennemførelse.

Ansøgningskemaerne til aktiviteter af samme art er blevet standardiseret, f.eks. tværnationale samarbejdsprojekter. De findes på Kommissionens Europa-websted og kan ligeledes rekvireres hos BAT og de nationale kontorer. Selv om skemaerne er blevet mere ensartede og præcise med hensyn til de krævede oplysninger, så bedømmelsen af ansøgningerne bliver bedre, er de samtidig blevet så omfattende, at de risikerer at afskrække potentielle ansøgere. Kommissionen har valgt en **totrinsprocedure til forelæggelse af ansøgninger**, hvilket afgørelsen giver mulighed for. Den gælder alle tværnationale samarbejdsprojekter med undtagelse af Comenius 2 og Erasmus-projekter. Ansøgerne indleverer i begyndelsen af november en foransøgning af forholdsvis beskedent omfang. De ansøgere, hvis ansøgning slipper gennem den første udvælgelse, opfordres til at forelægge en endelig

ansøgning i marts det følgende år. Et rundspørge blandt de berørte parter afslørede en så høj tilfredshedsgrad (88 %), at det blev besluttet at fastholde denne procedure, som gavner de potentielle aktører.

Forslagsevalueringen foretages af en gruppe eksterne uafhængige eksperter. Fra 2003 vælges eksperterne ud fra en liste, der opstilles på baggrund af en offentlig indkaldelse af ansøgninger. Hver ansøgning bedømmes af to forskellige eksperter, og i tilfælde af stor uoverensstemmelse iværksættes en forligsprocedure.

I øvrigt opfordres de nationale kontorer ligeledes til at fremlægge en evaluering af projekterne i de centraliserede aktioner. En sådan evaluering tages med i betragtning, når et ad hoc-udvalg foretager en udvælgelse. Ansøgerne får meddelelse om resultaterne af udvælgelsen ledsaget af en sammenfatning af eksperternes bedømmelse og gode råd med henblik på forelæggelsen af den endelige ansøgning eller en senere fornyet ansøgning.

3.2.5.2. Decentraliserede aktioner

Udvælgelsen af de decentraliserede aktioner påhviler de nationale kontorer i samråd med de nationale myndigheder. Kommissionen har forsøgt at harmonisere de nationale fremgangsmåder ved at indføre basiskriterier beskrevet i driftshåndbøger.

Udvælgelsen er blevet meget mere formaliseret. De nationale kontorer har måttet indføre teknologi til f.eks. at gemme data om procedurer og beslutninger for at lette opfølgings- og revisionsarbejdet med projekterne, hvilket er blevet en meget mere fast kontraktlig forpligtelse end før.

3.2.6. *De kontraktlige og finansielle forvaltningsprocedurer*

Det er dette aspekt af programmet, der siden begyndelsen af Socrates 1, har fået mest kritik fra brugerne. Evalueringsrapporterne, også om Socrates 2, afslører, at der uanset i hvilken aktion er utilfredshed med det tunge bureaukrati i procedurerne og misforholdet mellem mange bevillingers størrelse og så de forvaltningsmæssige pligter, der følger med. Kommissionen har gjort forsøg på at forenkle tingene, og en nylig undersøgelse af Comenius 1 afslører, at modtagerne har noteret sig, at procedurerne er blevet kortere. Ikrafttrædelsen af den nye finansforordning er ensbetydende med strengere regler om kontrol med finansforvaltningen, og de kommende evalueringer skal afsløre, om det har hjulpet.

3.2.6.1. Udstedelse af kontrakter

For de **centraliserede aktioners** vedkommende er der vedtaget en standardkontrakt. Standardkontrakten skal normalt indeholde godkendelsen af projektet, en håndbog til modtagerne, en tidsplan for kontrakten, bankoplysninger, en rapporteringsmodel og et standardbrev, som er vedlagt kontrakten.

For de **decentraliserede aktioners** vedkommende tegner der sig et mere broget billede, idet kombinationen af de mange forskellige nationale kontorer og aktioner giver uoverensstemmelser, navnlig med hensyn til frister. Fremover vil udstedelsen af driftsaftaler være en forudsætning for underskrivelsen af de forskellige aftaler, der er knyttet til finansieringen af de decentraliserede aktioner. År 2000 blev et meget

vanskeligt overgangsår for de nationale kontorer indlemmelse i kontraktssystemet. Blandt andet blev indførelsen af driftsaftalerne forsinket, hvilket igen medførte en forsinkelse af aftalerne om de decentraliserede aktioner. I den forbindelse har tiltrædelseslandene været mest udsat på grund af de forsinkede beslutninger i associeringsrådene. I 2001 fortsatte problemerne omend i mindre grad, især i andre lande end EUR 18-landene. Til gengæld forløb kontraktssystemets indførelse i 2002 og 2003 meget mere tilfredsstillende.

Virkingen af de ovenfor beskrevne vanskeligheder har været negative for modtagerne af støtte til de decentraliserede aktioner. På grund af forsinkelserne er en lang række forslag trukket tilbage, især vedrørende individuel mobilitet og hovedsagelig fra borgere i tiltrædelseslandene. Normaliseringen af situationen tyder imidlertid på, at iværksættelsen af den nye procedure vil forkorte fristerne i forhold til situationen under Socrates 1.

3.2.6.2. Den regnskabsmæssige forvaltning

Kontrollen med anvendelsen af de offentlige midler til samtlige aktiviteter, hvortil der gives EU-støtte, er blevet skærpet. Det har også betydet, at der lægges øget vægt på de forpligtelser, der er knyttet til finansforvaltningen og revisionsopgaverne. Denne udvikling er blevet forstærket af ikrafttrædelsen af den **nye finansforordning** pr. 1. januar 2003. For Socrates-programmets vedkommende har anvendelsen af nogle af forordningens bestemmelser vist sig at være omstændelig eller problematisk. Disse nye begrænsninger har meget stor indvirkning med hensyn til mobilisering af menneskelige ressourcer på et program, der som Socrates er karakteriseret ved et højt antal aktiviteter, der støttes med ofte meget beskedne beløb. Det ville have afgørende betydning for en efficient og effektiv forvaltning af programmet, hvis der blev indført et princip om proportionalitetsregulering.

3.2.7. *Politik for opfølgning og evaluering*

I overensstemmelse med Kommissionens generelle politik for opfølgning og evaluering er evalueringsfunktionen i Socrates-programmet blevet styrket og struktureret. For at sikre ensartethed i principperne og udførelsen er der foretaget en samordning. Spørgsmålet om evaluering er blevet behandlet både på kommissionsplan og på projektniveau for at sikre sammenhæng og komplementaritet mellem de to niveauer.

For så vidt angår projekterne er opfølgning og evaluering formelt og kontraktligt blevet et vigtigt led i aktiviteterne i alle projektets faser. I øvrigt har de nationale kontorer modtaget en specifik information for at gøre dem bedre i stand til at rådgive projektivrksætterne fra deres eget land eller eventuelt foretage evalueringer på eget initiativ. Målet er at udvikle en evalueringskultur blandt alle programmets bidragsydere. De første iagttagelser tyder på, at fremskridtene på området er reelle og burde bidrage til en bedre overordnet kvalitet i projekternes resultater.

Efter aftale med Socrates-udvalget har Kommissionen for sin del udformet en evalueringsplan for perioden 2001-2004. Som svar på evalueringsseksperternes kommentarer til det foregående program blev det besluttet at gå over til en serie specifikke, eksterne evalueringer frem for én stor, samlet evaluering. Det gør det muligt at forstå de særlige forhold, der gør sig gældende i hver aktion eller

underaktion, bedre. Inden udgangen af 2004 vil der være foretaget 10 evalueringer, som hver især er resultatet af et udbud. Udformningen af et rammedokument for de **nationale rapporter** om programmets gennemførelse, som medlemsstaterne ifølge afgørelsen har pligt til at udarbejde, er sket i et forbilledligt samarbejde mellem Kommissionen og Socrates-udvalget. Samtlige disse rapporter blev indgivet til Kommissionen inden udgangen af 2003.

Der vil blive forelagt et nyt evalueringsprogram for perioden 2004-2006.

3.2.8. *Konklusion*

Socrates er et komplekst program, der består af et stort antal aktioner og underaktioner, som forvaltes efter forskellige regler. I alle forvaltningens aspekter er der inddraget mekanismer, som sikrer større pålidelighed og gennemsigtighed, og som styrker kontrolaktiviteterne.

Med denne stramning følger en tung arbejdsgang, som både rammer dem, der arbejder i programforvaltningen (Kommissionen, de nationale kontorer osv.), og brugerne. Dog er der nu indledt en forenklingssindsats. Grænserne for forenkling falder sammen med de lovgivningsmæssige og strukturelle begrænsninger. Hvis programmet var enklere sammensat, ville det lette forvaltningsopgaverne og dermed give en større efficiens. Proportionalitetsprincippet burde også anvendes i videre omfang.

Stigningen i antallet af decentraliserede aktioner under Socrates 2 er blevet udlignet af en let forøget efficiens. Denne forvaltningsmetode foretrækkes af deltagerlandene, fordi aktionerne kommer tættere på borgerne, og der kan tages bedre hensyn til de nationale forhold og prioriteter.

4. **GENNEMFØRELSE OG RESULTATER AF HVER AKTION**

Alle programmets aktioner er underlagt de generelle principper, som er beskrevet i afsnit 3.1 og 3.2. Nedenstående betragtninger er derfor koncentreret om de specifikke aspekter af hver aktion og afspejler til dels den programevaluering, som de ansvarlige driftsenheder foretager.

4.1. **Comenius**

4.1.1. *Overordnede betragtninger*

De **specifikke mål** for Comenius kan betragtes som relevante, idet de er varianter af programmets generelle mål. Der gøres en indsats for at forklare målene med bestemte underaktioner bedre, hvilket f.eks. er tilfældet med netværkene, hvis formål i begyndelsen ikke klart lod sig skelne fra projekternes formål.

Comenius-aktionens struktur kan betragtes som mere sammenhængende end under Socrates 1. Aktionen er gjort mere synlig over for målgruppen, i og med at størstedelen af de aktiviteter, der tilbydes skolerne, nu er samlet i samme aktion. Desuden har **komplementariteten** med andre af programmets aktioner vist sig at være interessant, f.eks. med Lingua og mellem Comenius- og Grundtvig-netværkene inden for samme tematiske område. Møder mellem koordinatorene af disse aktioner

gør det muligt at sammenkæde resultaterne fra de forskellige uddannelsesniveauer og uddannelsessektorer. Der er også opstået komplementaritet med andre EU-programmer, hvis store potentiale i den henseende dog langt fra udnyttes fuldt ud.

Man agter at træffe særlige foranstaltninger for at kunne tage hensyn til tværgående prioriteter, navnlig med hensyn til lige muligheder. Det er således muligt at fordoble tilskuddet til handicappede personer i forbindelse med partnerskaber. Der er også udsendt en påmindelse til aktørerne om, at det er nødvendigt at arbejde for ligestilling mellem kønnene, men der er ikke truffet særlige foranstaltninger. Spørgsmålet kunne blive et specifikt tematisk område under aktionen.

4.1.2. Driftsmæssige forhold

Fordelingen mellem de centraliserede og de decentraliserede aktioner og de tilsvarende budgetter er tilfredsstillende. Den eneste afvigelse, der giver anledning til problemer, er at strukturel art, idet mobiliteten, der indgår i de centraliserede projekter i forbindelse med Comenius 2.2.a (grunduddannelse af undervisere), forvaltes efter den decentraliserede metode. Denne forvaltningsmæssige hybridform har vist sig at være meget ineffektiv (næsten ingen ansøgninger) og bør undgås fremover.

Comenius-aktionen følger programmets fælles forvaltningsbestemmelser med undtagelse af Comenius 2, som er en centraliseret aktion, hvorunder projekterne til forskel fra andre aktioner af samme art udvælges i en enkelt procedure. Det har vist sig at være hensigtsmæssigt på grund af det beskedne antal ansøgninger og mere økonomisk med hensyn til menneskelige ressourcer, uden at det har givet anledning til klager fra ansøgerne.

For de decentraliserede aktioners vedkommende har standardiseringen af forvaltningsprocedurerne været meget gavnlige. De tilbageværende tunge arbejdsgange eller vanskeligheder skyldes procedurerne for kontorenes gensidige konsultationer ("matchning") vedrørende udvælgelserne, navnlig af sprogassistenter. Procedurens kompleksitet er sandsynligvis årsagen til de beklageligvis mange tilbagetrukne ansøgninger.

4.1.3. Resultaterne

De tilgængelige data giver endnu ikke et tilstrækkeligt grundlag til at afgøre, om ændringerne fra Socrates 1 til Socrates 2 har været gavnlige for resultaterne eller ej. Dog kan man af visse betragtninger udlede nogle hypoteser. Indlemmelsen af et antal prioriteter, der under Socrates 1 blev udpeget for sig, f.eks. inden for sprogområdet, synes at have ført til mindre synlighed over for målgruppen og et fald i antallet af specifikke projekter.

Overordnet set beviser resultaterne, at aktionen på struktureret vis opfylder efterspørgslen fra skoleverdenen, og kvaliteten i projekterne er desuden stigende. Udvidelsen af adgangen til programmet til også at omfatte andre personalekategorier end undervisere er lovende, men indsatsen skal videreføres. Den foreløbige status kan i øvrigt opmuntre til fortsat at informere og formidle resultater samt i visse tilfælde at forbedre definitionen af de operationelle mål for bestemte underaktioner. Det er især tilfældet med aktionen vedrørende grunduddannelse af undervisere, som

nu også omfatter mobilitet. Det drejer sig dermed om en meget nyskabende mulighed, i og med at den sigter mod en kvalitetsforbedring af underviserne og dermed selve undervisningen ved at give mulighed for praktisk undervisningserfaring for de kommende lærere. Men af endnu ikke helt klarlagte årsager, hvoraf nogle er knyttet til stramme nationale regler og andre til aktionens struktur, er antallet af ansøgere og støttede projekter skuffende lavt.

4.1.4. *Konklusion*

Comenius-aktionen er **relevant** for både de europæiske uddannelsessystemers behov og programmets generelle mål. Aktionen kan anses for at have en overordnet god **efficiens**.

Effektiviteten er også opmuntrende. Aktionen har meget relevante tematiske forbindelser til Europas højest prioriterede uddannelsespolitiske mål, og resultaterne af de støttede aktiviteter bidrager til at nå disse mål. Indsatsen skal styrkes på områder, hvor efterspørgslen er utilstrækkelig i forhold til udbuddet, især når udbuddet er i overensstemmelse med Europas og EU's politiske prioriteter. Den tydelige nedgang i antallet af sprogprojekter og projekter rettet mod elever med særlige behov bør følges nøje, og der bør træffes forholdsregler for at ændre tendensen. Endelig kan netværkenes effektivitet forbedres, ved at visse mål og regler klarlægges, så deres indflydelse kan forøges, og den varige karakter sikres.

4.2. **Erasmus**

4.2.1. *Overordnede betragtninger*

Erasmus er den aktion, som har været mest konstant i både indhold og form i overgangen fra første til anden generation af programmet. Erasmus' studentermobilitet er fortsat en af programmets mest berømte og værdsatte aktiviteter.

Udvidelsen af Erasmus-aktionen til de nye deltagerlande er blevet konsolideret. Selv om antallet af mobilitetsstuderende fra kandidatlandene forståeligt nok er støt stigende og endnu udgør langt den største gruppe blandt de studerende, der kommer i betragtning, er der dog flere og flere, der vælger at rejse den modsatte vej for at studere.

I 1996 blev der taget initiativ til at oprette intensive kurser i de sprog, der undervises mindst i, for at forberede de mobilitetsstuderende på opholdet i de pågældende lande. Initiativet fortsatte, og antallet af tilmeldte studerende er steget betragteligt, hvilket har bidraget til politikken om fremme af sproglig mangfoldighed og en forholdsmæssig afbalancering af destinationerne.

4.2.2. *Driftsmæssige forhold*

Selv om indholdet har været stabilt, er de driftsmæssige forhold blevet ændret på væsentlige punkter i forhold til Socrates 1. Den institutionelle kontrakt, som har været gældende for højere læreanstalter siden begyndelsen af det første program, er blevet erstattet af et **Erasmus Universitetscharter**. For at blive godkendt som ansøger til aktiviteterne i Erasmus-aktionen skal universiteterne underskrive dette

charter, der bygger på tre grundværdier, nemlig overholdelse af driftsbetingelserne, kvalitetsgaranti og hensyntagen til tværgående prioriteter (f.eks. lige muligheder og sprog). I modsætning til den institutionelle kontrakt omfatter universitetscharteret ikke støtte til nogen specifik aktivitet. Når først charteret er underskrevet, ansøger institutionerne hver for sig om de aktiviteter, de ønsker at igangsætte, efter de fælles procedurer i forvaltningen af centraliserede eller decentraliserede aktioner.

Den anden administrative fornyelse, der er indført, er decentraliseringen af støtten til mobilitetsordningerne for bl.a. undervisere. Til undervisermobiliteten har det vist sig at være gavnligt med en forvaltning, der foregår tættere på praksis, og resultatet har været en stor og støt stigning i antallet af undervisere på mobilitetsophold, hvilket dermed har rettet op på den svaghed, som blev konstateret ved evalueringen af det foregående program.

De tværgående prioriteter får særlig opmærksomhed. Kvinder deltager i aktionen i et større antal end mænd. Området for lige muligheder til fordel for personer med specifikke behov har altid fået særbehandling, fordi individuel mobilitet har særlig stor betydning i Erasmus. En særskilt støttepulje til fordel for studerende med meget svære handicap blev forvaltet centralt under det gamle program. Det har vist sig at være for tung og langsommelig en procedure, hvorfor det er blevet besluttet at decentralisere ansvaret, så forvaltningen bliver mere fleksibel. Fremover anbefales de nationale kontorer at afsætte en del af det samlede mobilitetsbudget til at imødekomme efterspørgslen hos svært handicappede studerende og undervisere.

Informationsaktiviteterne på det videregående uddannelsesområde afvikles tilfredsstillende takket være den indhøstede erfaring i navnlig de nationale kontorer i årenes løb, og fordi målgruppen er mere veldefineret end for Comenius' og Grundtvigs vedkommende. Desuden har lærestalterne - ofte under pres fra de forvaltningsmæssige krav, der knytter sig til Erasmus-aktiviteter - organiseret sig administrativt således, at det har styrket deres afdelinger for internationale forbindelser og dermed skabt nye effektive strukturer til formidling af oplysninger mellem institutionerne. Imidlertid er **formidlingen af resultater** fra CD(Curriculum Development: Projekter vedrørende udformning af fælles læseplaner.) - og IP (Intensive Programmes: Kortvarige intensivprogrammer.) -projekter stadig for ringe. Offentliggørelsen af listen over projekter på internettet omfatter ikke en præsentation af resultaterne. Der skal søges en løsning, så synligheden og dermed indvirkningen af de støttede aktiviteter kan øges.

4.2.3. *Resultaterne*

I løbet af det nuværende program fortsatte **det støtte fald i antallet af CD-projekter og i mindre grad IP-projekter**, som allerede blev iagttaget under Socrates 1. Årsagerne til frafaldet er ikke afdækket. Den igangværende evaluering af denne del af aktionen bør dog kunne bidrage til en præcis diagnose. Imidlertid kan det konstateres, at der parallelt med det faldende antal er sket en stigning i projekternes kvalitet. Eksperternes evalueringsresultater ved udvælgelsen bekræfter dette. I lyset af det stigende frafald må man dog alligevel overveje, hvilken form denne type aktivitet skal have i næste generation af programmet.

Universiteterne arbejder fortsat støt på at indføre det europæiske meritoverførsels- og meritakkumuleringssystem (ECTS). Denne nyskabelse fra Kommissionens side

udgør en af grundpillerne i gennemførelsen af den fælles politik om konvergens mellem Europas videregående uddannelsessystemer, som er defineret i Bologna-erklæringen.

Mobilitetsaktiviteterne vokser til gengæld uafbrudt, omend stigningen ikke er jævnt fordelt på deltagerlandene. Nogle af de nationale rapporter indeholder flere forklaringer på et konstateret fald, bl.a. skyder man skylden på konkurrencen fra mobilitetsaktiviteter i andre dele af verden, for få stipendier og manglende sprogkundskaber. I 2002 fejrede man den millionte Erasmus-studerende, og ved den lejlighed satte Kommissionen sig et nyt ambitiøst mål, nemlig at passere de tre millioner studerende inden 2010. Det vil medføre en betydelig forøgelse af ressourcerne til denne aktivitet, fordi det bliver nødvendigt at øge antallet af modtagere og gøre de individuelle støttebeløb, som i gennemsnit (ca. 150 EUR pr. måned) næsten ikke har ændret sig de sidste ti år, meget mere attraktive.

I lighed med studentermobiliteten er undervisermobilitet også inde i en meget tilfredsstillende stigning. Det gør det muligt at indføre en øget europæisk dimension til gavn for de modtagende universiteters studerende, som ikke selv deltager i en mobilitetsaktivitet.

De **tematiske netværk** har i sagens natur haft to mål, dels at stimulere og eventuelt justere den faglige aktivitet på de højere læreanstalter, dels at indgå i det bredere politiske mål om opbygning af et kulturelt, økonomisk og teknisk konkurrencedygtigt europæisk samfund. Med andre ord har netværkene bidraget til at højne kvaliteten og øge efficiensen og effektiviteten i de videregående uddannelsessystemer. For at nå disse ambitiøse mål har man i de tematiske netværk fra 2002 igen taget den metode i brug, som blev udviklet i forbindelse med det store EU-projekt *Tuning*¹⁴, der vedrører flere af de aktionslinjer, som blev fastlagt i Bologna, og hvis formål er at skabe referencepunkter for de generelle og fagspecifikke kompetencer inden for en række af universitetets fagområder. I henseende til kvalitetssikring skal man i hvert af de tematiske netværk fortsat bestræbe sig på at definere de generelle og fagspecifikke kompetencer på området og udarbejde og/eller iværksætte undervisnings- og kundskabsafprøvningsmetoder i praksis.

4.2.4. *Konklusion*

Erasmus-aktionen har sikret en fortsættelse af det gamle programs succes. Relevansen af dens specifikke mål bekræftes entydigt såvel af aktørerne som af de offentlige myndigheder. Aktionen er i stand til at yde en operationel støtte af afgørende betydning for de store europæiske mål, som blev fastlagt i Bologna-erklæringen.

Som for de øvrige af programmets aktioner er efficiensen relativ, idet den påvirkes af de omstændelige og bekostelige forvaltningsprocedurer, der rammer både Kommissionen og de forvaltningsstrukturer, som bistår den, og selve læreanstalterne. Til gengæld er virkningen af decentraliseringen af bestemte aktiviteter positiv for efficiensen.

¹⁴

Jf. http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/tuning/tuning_fr.html

Aktionen er meget effektiv, hvad angår individuel mobilitet, navnlig når man ser på de forholdsvis beskedne økonomiske investeringer fra EU's side. Omvendt er effektiviteten i IP- og især i CD-aktiviteterne langt fra optimal og oven i købet støt faldende. Kommissionen vil indlede overvejelser af, hvordan tendensen kan vendes.

4.3. Grundtvig

4.3.1. Overordnede betragtninger

Blandt alle programmets aktioner rummer Grundtvig de fleste nyheder i forhold til Socrates 1. Det er faktisk kun Grundtvig 1 (*Europæiske samarbejdsprojekter*), der kan siges at afløse *voksenuddannelsesaktiviteten* i det foregående program. Denne særlige situation giver anledning til at sætte fokus på styrker og svagheder ved de regler, der gælder for programmet som helhed.

Aktionen gælder for både voksenuddannelse og andre uddannelsesforløb, og dens **mål** har vist sig at være særlig relevante i betragtning af den centrale placering, som begrebet **livslang læring** er ved at tilkæmpe sig. Omend målene er meget relevante, er det mere problematisk for offentligheden at gennemskue dem. De er nemlig forholdsvis bredt defineret for at bevare aktionens rummelige karakter, men er desto vanskeligere at afgrænse fra de tilstødende sektorer, hvorfor mange af de foreslåede projekter da også falder ind under andre af EU's støtteområder (navnlig erhvervsuddannelse og regionaludvikling uden uddannelsesmæssig dimension).

Aktionens struktur har allerede vist sig at være meget sammenhængende og fremmede for synergier mellem de fire komplementære underaktioner, selv om der mangler lidt endnu med hensyn til at styrke denne komplementaritet. Aktørerne i *læringspartnerskaberne* (Grundtvig 2), som er en mindre aktivitet, der har til formål at indføre organisationer uden europæisk erfaring i emnet tværnationalt samarbejde, har således besluttet senere at fremsende meget mere ambitiøse ansøgninger til Grundtvig 1 (de udgør 8-10 % af ansøgningerne i 2003).

Grundtvig viser sig også at være et perfekt **supplement til Erasmus og Comenius** ved at bidrage til en åbning af både skoleuddannelses- og universitetssektoren over for nye målgrupper og nye opgaver som led i begrebet livslang læring. Grundtvig rækker ud over Socrates-programmet ved at rette fokus mod den nødvendige komplementaritet med erhvervsuddannelsessektorerne, ungdomsaktiviteterne og kulturen.

4.3.2. Driftsmæssige forhold

Fordelingen mellem centraliserede og decentraliserede aktioner viser sig at være særlig relevant for denne aktion.

Nærheden til målgruppen, som er uerfaren og ofte hører til i den uformelle sektor, er en særlig vigtig faktor i de **decentraliserede underaktioner**. De nationale kontorer spiller en væsentlig rolle med hensyn til information, forvaltning, rådgivning og opfølgning. Grundtvigs hurtige vækst skyldes i høj grad dem. Imidlertid er der konstateret visse svagheder, der kræver korrigerende foranstaltninger. Voksenuddannelsesområdet er mere varieret og mindre kendt end det mere klassiske formelle uddannelsesområde. De nationale kontorers effektivitet svinger alt efter de

menneskelige ressourcer, der er til rådighed til denne aktion, og om landets voksenuddannelsessektor er organiseret mere eller mindre struktureret og/eller institutionaliseret. Man kan iagttage visse variationer i opfattelsen af, hvordan Grundtvig afgrænses, og der bør iværksættes supplerende uddannelse af personalet i de nationale kontorer for at harmonisere fremgangsmåder og kriterier.

Alle forvaltningsprincipperne i de decentraliserede aktioner gælder i Grundtvig. Dog bør et selvstændigt initiativ, der viste sig at være meget positivt, fremhæves. I modsætning til andre aktioner er Grundtvig ikke underlagt reglerne i afgørelsen vedrørende fordelingen af budgettet for de decentraliserede aktioner. For at sikre fuld udnyttelse af det tilgængelige budget og imødekomme det faktiske behov afsættes der kun 20 % af budgettet i henhold til de sædvanlige samfundsøkonomisk-geografiske kriterier og 75 % i henhold til efterspørgslen. Det har vist sig at være ekstremt effektivt for navnlig en ny aktion, men har givet en udvikling, der ikke har været lige hurtig i alle lande. En anden nyskabelse bestod i at overføre de sidste 5 % til en fælles pulje for de 30 deltagerlande, hvilket har været til fordel for kandidatlandene, som i voksenuddannelsesområdet har mødt en afgørende udfordring i udviklingsmæssig henseende.

4.3.3. *Resultaterne*

Med undtagelse af underaktion Grundtvig 3 (individuelle stipendier til efteruddannelse af voksenundervisere) kan resultaterne betegnes som meget tilfredsstillende. Kvantitativt er der konstateret en stigende deltagelse i aktiviteterne, navnlig de nye. Kvalitativt er der ligeledes iagttaget en vis fremgang såvel i forvaltningen og opfølgningen af aktiviteterne som i deres indhold.

Den mest iøjnefaldende succes står **læringspartnerskaberne** for, hvoraf man må udlede, at de nøje svarede til forventningerne på voksenuddannelsesområdet. Succesen kan tilskrives det forhold, at procedurerne og forvaltningsmetoderne i disse decentraliserede aktioner trods de forholdsvis beskedne støttebeløb er relativt enkle, og at de fremmede aktiviteter har været dynamiske takket være de nationale kontorer og de iværksætternetværk, som blev oprettet fra aktionens start.

I modsætning til partnerskaberne har efterspørgslen efter stipendier til **uddannelse af undervisere** i de to første år ligget langt under det forventede trods den interesse, som disse endog meget forskelligartede personalekategorier må have i uddannelse. Efter en række korrigerende foranstaltninger har ansøgertallet dog været stærkt stigende i 2003.

Grundtvig-netværkene er kommet tilfredsstillende i gang, i betragtning af at man allerede fra starten havde valgt at støtte en begrænset antal nøje udvalgte netværk.

I kraft af sit specifikke formål har Grundtvig spillet en særlig rolle for hensynet til personer med særlige behov og for princippet om lige muligheder. Disse to temaer er omdrejningspunktet for mange projekter og netværk, og alle projektiværksættere skal desuden præcisere, hvordan der tages hensyn til dem. Ligeledes får sprogproblematikken særbehandling, fordi aktionens målgrupper er så forskelligartede, og fordi der er taget initiativ til at støtte aktiviteter, der retter sig mod indvandreres kultur og sprog. Det sproglige område, der dækkes af andre

aktioner, bliver således udvidet med henblik på tværkulturel aktivitet og social integration.

4.3.4. *Konklusion*

Der kan gøres en meget tilfredsstillende midtvejsstatus over Grundtvig-aktionen. Aktionen fandt hurtigt sin egen identitet og er blevet opfattet positivt i deltagerlandene. Den har udfyldt en helt særlig rolle i forberedelsen af førtiltrædelseslandenes integration. I øvrigt er det nu bevist, at den kan tilpasses nye europæiske politiske prioriteter inden for livslang læring.

Det bør dog nævnes, at de komplekse regler, der blev indført med den nye finansforordning, risikerer at øge de forvaltningsmæssige problemer for en stort antal institutioner i aktionens målgruppe, især dem, der ikke får faste offentlige tilskud, og som ofte er dårligt organiseret med hensyn til at klare de komplicerede forvaltningsopgaver (f.eks. ngo'er). Det ville være gavnligt med en række forenklinger for de mindre projekter, hvis arbejdskraft ofte består af frivillige fra foreningslivet.

4.4. **Lingua**

4.4.1. *Overordnede betragtninger*

Det specifikke mål for Lingua svarer nøje til programmets generelle mål ("fremme en kvantitativ og kvalitativ forbedring af kendskabet til Den Europæiske Unions sprog"). Det skal dog bemærkes, at de øvrige aktioner også forfølger dette mål. Selv om det er muligt at evaluere resultateffektiviteten, i det omfang produktkvaliteten kan bedømmes, bliver aktionens indvirkning meget vanskelig at måle, fordi den dels har et generelt mål, dels rummer mange faktorer for tilegnelse af sprogkundskaber, som Kommissionen ingen indflydelse har på. Arrangementet af det europæiske sprogår har gjort det muligt at kontrollere **relevansen** af aktionens forskellige dele og deres komplementaritet, fordi behovet for sprogbeherskelse hos Europas borgere blev afdækket mere præcist. Navnlig fremgår det, at oplysnings- og bevidstgørelsesaktiviteterne havde afgørende betydning. Den kommende indsats på området kan komme til at handle om at fjerne en uoverensstemmelse vedrørende nødvendigheden af at lære mere end ét sprog ud over sit modersmål. Sproglærerne er nemlig stort set alle overbevist om, at det er nødvendigt, mens borgerne bliver mere og mere enige om, at det er nok med ét fremmedsprog. Arbejdet for at fremme den sproglige mangfoldighed skal derfor foregå i bevidstgørelsesaktionerne i Lingua, men også i andre af programmets aktioner på hver deres område. Linguas komplementaritet med lignende programmer, bl.a. Leonardo da Vinci, giver sig konkrete udslag. Der findes også potentiel komplementaritet med andre EU-politikker (f.eks. e-indhold, strukturfondene og forskning), men som i andre af programmets aspekter gør dets eksisterende strukturer og forholdsvise afsondrethed fra de øvrige programmer det umuligt præcist at identificere eventuelle synergier for slet ikke at tale om at udnytte potentialet.

4.4.2. *Driftsmæssige forhold*

Aktionens forvaltning er fuldt centraliseret, hvilket logisk nok skyldes, at de sproglige aspekter af projekterne, som involverer aktører fra skole- eller

voksenundervisningssektoren, i det nuværende program er blevet integreret i de aktioner, der henvender sig direkte til disse målgrupper. De procedurer, der er fælles for de centraliserede projekter, gælder her i fuldt omfang. **Ansøgningsproceduren i to trin** betragtes som gavnlige i Lingua-sammenhæng og eksperternes rådgivning lige så for projekternes endelige kvalitet.

4.4.3. *Resultaterne*

Virkingen af strukturændringerne ved overgangen til Socrates 2 kan bedre gennemskues, når konklusionerne på en igangværende evaluering af sprogindvirkningen af Socrates og Leonardo bliver tilgængelige.

Underaktionen Lingua 1 (fremme af sprogindlæring) er ny og supplerer Lingua 2-aktionen (udarbejdelse af redskaber og materialer). Den kom temmelig langsomt fra start, fordi den henvender sig til en målgruppe, der er begrænset til almen uddannelse, men udviklingen anses for tilfredsstillende, og der finansieres interessante projekter. Tredje del af aktionen (formidling af information) mangler endnu at blive udviklet en del.

4.4.4. *Konklusion*

Denne aktion udvikler sig i overensstemmelse med de fastlagte mål.

Sprogenes plads i programmet som helhed kunne godt respekteres nøjere. En specifik debat på de nationale kontorets møder om sprog i forbindelse med de forskellige ikke-sprogrelaterede aktioner kunne også være nyttig.

4.5. **Minerva**

4.5.1. *Overordnede betragtninger*

Minervas hovedmål er at fremme brugen af IKT (informations- og kommunikationsteknologi) til indlæring og undervisning og til at fremme fjernundervisning. **Relevansen** for prioriteterne i det europæiske samarbejde på disse områder og for de nationale behov er indlysende. Målene er klare at dømme efter antallet og karakteren af de forslag, der hvert år indsendes til denne aktion.

Komplementariteten i Minerva med de øvrige Socrates-aktioner og med andre af GD EAC's programmer kan bekræftes. Minerva kan også betragtes som komplementær aktion til EU-aktionerne på forskningsområdet. Valideringsprojekter vedrørende forskning støttes f.eks. gennem Minerva. De foreslås sommetider af aktører, som ikke råder over midler til at indsende forslag om store projekter under rammeprogrammet for forskning og teknologisk udvikling.

4.5.2. *Driftsmæssige forhold*

Den generelle ordning gælder for forvaltningen.

På baggrund af den innovationseksperise, der opsamles i Minerva-projekterne, bør der ydes en ekstra indsats for at nyttiggøre de pågældende projekter og udvikle synergierne mellem europæiske og internationale projekter og mellem Minerva-projekter og projekter, der finansieres af de øvrige aktioner.

4.5.3. *Resultaterne*

Ændringerne i forhold til Socrates I har vist sig at være positive på den måde, at aktionens mål har kunnet udvides til at indbefatte alt vedrørende IKT på uddannelsesområdet. Projekternes indhold er således større og mere komplementært end før. Kvantitativt kan man konstatere en støt stigning i antallet af indsendte projekter hvert år. Dog bør det bemærkes, at der stadig er en ujævn geografisk fordeling af koordinatorene, hvor især tiltrædelseslandene er tyndt besat.

Rent kvalitativt kan man med tilfredshed iagttage, at et stigende antal projekter omhandler undervisningsmetoder og udvikling af nye metoder med anvendelse af IKT.

Der tages tilfredsstillende hensyn til de tværgående prioriteter, navnlig i spørgsmål om specialuddannelse. Ved flere lejligheder har det været muligt at nyttiggøre projekter vedrørende handicappede elever.

4.5.4. *Konklusion*

Aktionen er relevant og effektiv. Den følger nøje programmets mål om at fremme nyskabelser i udarbejdelsen af undervisningsmetoder og -materialer.

4.6. **Observation og innovation**

4.6.1. *Overordnede betragtninger*

På grund af sine specifikke mål bør denne aktion spille en særlig rolle inden for programmets rammer og bidrage til de politiske overvejelser om uddannelsessystemerne og deres mål i Europa. Den samlede aktion sigter mod at forbedre kvaliteten og gennemsigtigheden i uddannelsessystemerne og fremme pædagogiske nyskabelser.

Målgrupperne består af beslutningstagere på alle niveauer inden for uddannelsessektoren. Det er derfor den aktion, som potentielt fører til det snævraste samarbejde med de kompetente nationale myndigheder.

For at nå det størst mulige antal forskellige beslutningstagere er aktionen underinddelt i en række aktiviteter, nemlig erfaringsudveksling, undersøgelser og analyser som led i observationen af uddannelsessystemerne, studiebesøg for beslutningstagere samt støtte til europæiske netværk inden for specifikke områder. Disse netværk (Eurydice og Arion) er i gennemførelsesfasen generelt meget tættere forbundet med de nationale myndigheder, end det er tilfældet i resten af programmet.

4.6.2. *Driftsmæssige forhold*

Denne aktion forvaltes efter de generelle regler, som gælder for de centraliserede aktioner. Kun underaktionen Arion, som i vid udstrækning vedrører individuel mobilitet og derfor foregår meget tæt på praksis, forvaltes efter de decentraliserede regler.

Spørgsmål i forbindelse med Eurydice og Naric drøftes på jævnlige møder i disse netværk, og i lyset af sådanne drøftelser og resultaterne af de specifikke

forslagsindkaldelser træffer Kommissionen sine beslutninger om støtte til initiativer fra nationale enheder eller hele netværk.

4.6.3. *Resultaterne*

De generelle observations- og analyseaktioner har fået et vist publikum på universiteterne og i forskernetværkene, hvilket det stigende antal reaktioner på forslagsindkaldelserne vidner om. Dog må man tage visse forbehold med hensyn til, om aktionerne er forståelige og gennemskuelige. Den ringe **forståelighed** ligger hovedsagelig i, at det er vanskeligt at definere komplementariteten mellem aktion 6.1 (observation af uddannelsessystemer) og aktion 6.2 (nyskabende initiativer som reaktion på nye behov). Begge opfylder målsætninger, som Kommissionen har interesse i, men aktion 6.2 har aldrig i programforløbet fået et specifikt budget. Den er derfor indtil videre kun af tematisk art. I henseende til et nyt program må man nok overveje, om det er nødvendigt fortsat at adskille disse to komplementære dele af samme aktivitet, som sigter mod forbedring og tilpasning af metoder og uddannelsessystemer.

Gennemskueligheden afhænger af kvaliteten af resultatformidlingen, især den, der er rettet mod beslutningstagerne. Denne formidling er afgørende for virkningen af aktionens produkter på de uddannelsespolitiske drøftelser. Effektiviteten i formidlingen afhænger for denne særlige aktions vedkommende både af produktets indbyggede kvalitet og af, om det tidsmæssigt falder sammen med en aktuel uddannelsesdebat.

Der er foretaget særskilte eksterne evalueringer af aktiviteterne Arion (studiebesøg for beslutningstagerne), Eurydice (information om uddannelse) og Naric (oplysning om anerkendelse af eksamensbeviser). Evalueringsekspertene har været enige i deres konklusion om, at de støttede aktiviteter er relevante og nyttige. De har dog anbefalet, at temaerne fremover og især i forbindelse med forberedelserne til et nyt program skal være mere tydeligt i tråd med de EU-politiske prioriteter.

4.6.4. *Konklusion*

Man kan betragte målene som meget relevante og anse aktionen under ét for allerede at have bevist sin nytte. Den kan desuden komme til at spille en central rolle i forhold til de nyligt fastlagte uddannelsespolitiske prioriteter. Til det formål bliver det nødvendigt at målrette aktiviteterne mere mod disse prioriteter, så aktionen kan blive en afgørende kilde til politiske overvejelser og forslag. Erfaringerne fra denne aktion kan i henseende til et nyt program bruges til at definere, hvilken af de grundlæggende EU-bidragstyper der skal mobiliseres.

4.7. **Fælles aktioner**

De fælles aktioner er iværksat i overensstemmelse med afgørelsen. Den første forslagsindkaldelse blev offentliggjort i 2001 til projekter af en varighed på 15 måneder. Hvert år offentliggøres en ny indkaldelse med højst fire temaer. På grund af en forsinkelse i procedurerne kunne aktiviteterne fra 2001-indkaldelsen først gå i gang i juni 2002. Det er derfor ikke muligt at drage konklusioner om resultaterne af den første generation af projekter.

Imidlertid har forvaltningsordningen vist sig at være meget omstændelig, idet den afspejler den fælles finansieringsmetode for de tre pågældende programmer (almen uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdom) og derfor skal gå igennem alle tre programudvalg.

De fælles aktioners berettigelse ligger direkte i de mangler, der er konstateret i de aktuelle programmer, som er for skarpt adskilte og ikke egnede til, at de forskellige områder, de repræsenterer, kan integreres i hinanden. Det ville imidlertid være en god idé at forenkle forvaltningen heraf.

4.8. Ledsageforanstaltninger

I overensstemmelse med deres formål er ledsageforanstaltningerne blevet iværksat for at støtte projekter, som sigter mod at nå programmets mål, og som ikke kan rubriceres i de øvrige aktioners kategorier. De har gjort det muligt at afholde oplysnings- og bevidstgørelsesarrangementer for samtlige programmets målgrupper. Det er således den hyppigste aktivitet. Der ydes også støtte til forskningsprojekter og projekter vedrørende fremstilling af undervisningsmateriale og personaleuddannelse.

Generelt er der blevet foreslået et større antal projekter inden for det videregående uddannelsesområde, og det er navnlig gennem denne aktion, at Kommissionen bidrager økonomisk til aktiviteterne i Bologna-processen. Imidlertid optræder der også jævnligt projekter i skole- og voksenundervisningssektoren i udvælgelsesprocessen.

5. KONKLUSION

De **nationale midtvejsrapporter** afspejler en overordnet set meget positiv holdning til programmet. Deres enstemmige konklusion er, at programmet er nyttigt og relevant, selv om kritiske vurderinger af et antal aspekter, som især vedrører forvaltningsprocedurerne, trækker lidt ned.

Nærværende rapport kan sammenfattes i følgende betragtninger.

5.1. Relevans

De politiske prioriteter og mål, som er fastlagt på EU-plan, genfindes i programmets målsætninger. Det drejer sig hovedsagelig om de begreber, der knytter sig til livslang almen uddannelse og erhvervsuddannelse og kravet til kvalitet i undervisningssystemerne med henblik på at fremme et kundskabernes Europa, der kan konkurrere globalt. Programmets forholdsvis fleksible udformning har gjort det muligt undervejs at integrere flere forskellige nyopdagede prioriteter.

I programmet tages der også hensyn til **de mest konkrete behov i praksis**. Disse vedrører følgende aspekter: kendskab til andre uddannelsessystemer, udveksling af undervisnings erfaringer, udvikling af specifikke værktøjer til at nå de tværnationale uddannelsespolitiske mål samt støtte til de nationale politikker. Denne række forskellige behov ligger til grund for mange forskellige aktivitetstyper i programmet.

De nævnte grænser hænger dels sammen med, at programmet ikke kan evalueres i tilfredsstillende omfang, fordi det ikke er opbygget tilstrækkeligt hierarkisk med

hensyn til mål og tilhørende indikatorer, dels at programmet og dets aktioner er alt for skarpt adskilt fra andre EU-programmer. Den manglende forbindelse mellem erhvervsfaglig og almen uddannelse nævnes ofte som en af de to pågældende programmets store strukturelle svagheder.

Forslag til det kommende program:

Der bør i højere grad tages hensyn til de **overordnede fælles politiske mål** inden for almen og erhvervsfaglig uddannelse.

Fleksibiliteten, som allerede værdsættes i Socrates 2, bør yderligere styrkes, for at den udvikling, der nødvendigvis vil foregå inden udløbet af det næste program (2013), kan integreres i programmet.

Programmet skal være opbygget, så der bliver en bedre hierarkisering af målene, og det skal være enkelt struktureret, så enhver aktør i uddannelsessektoren let og entydigt kan finde den aktion, der opfylder hans eller hendes behov.

5.2. Efficiens

Ifølge evalueringskriterierne for **forholdet mellem finansielle midler og resultater** har programmet en særdeles god efficiens. Der er gennemført et betragteligt antal små og mellemstore aktiviteter. Den store variation i aktivitetstyperne giver en bred dækning af uddannelsesområdet. Desuden er der en meget tilfredsstillende fordeling mellem modtagerne i de 30 deltagerlande, hvilket giver programmet en reel **europæisk dimension**.

Programforvaltningen er blevet strammet op på alle niveauer (projekter og forvaltningsstrukturer både nationalt og på EU-plan). Den øgede decentralisering i forvaltningen af bestemte aktioner har bragt forvaltningen tættere på aktiviteterne i praksis og gjort procedurerne enklere for brugerne, hvilket entydigt bekræftes i de nationale rapporter, som afslører en klar præference for denne forvaltningsmetode.

Imidlertid vurderes effiensen til at være markant ringere, når man sammenholder procedurerne med arten og omfanget af størstedelen af aktiviteterne, idet udtrykket **bureaukrati** i denne forbindelse hyppigt nævnes af brugerne. Personaleforbruget ved forvaltning og opfølgning af aktiviteterne er meget stort og ikke muligt at indskrænke under de nuværende omstændigheder, hverken i de enkelte projekter eller selve programforvaltningen. Brugerne mener, at der kræves for mange oplysninger for at indsende en ansøgning og rapportere om projektets udvikling. De understreger, at man dermed risikerer, at der opbygges en gruppe ansøgere, som er så rutinerede i ansøgningsproceduren, at det medfører en indskrænkning af programmets udbredelse og indvirkning, fordi nye aktører ikke kommer til orde. Man beklager sig desuden over fristerne på alle stadier af proceduren, selv om situationen er forbedret, siden det andet Socrates-program blev iværksat.

Det beklages, at der ikke findes et tilstrækkeligt effektivt it-baseret **forvaltningsredskab**. Denne mangel vil blive afbødet, når der indføres et bedre system.

I flere nationale rapporter understreges det, at **overfloden af aktioner og underaktioner** svækker programmets efficiens, fordi mængden i sig selv virker overvældende og dermed afskrækkende på potentielle brugere, som har forslag til interessante projekter.

Forslag til det kommende program:

Indsatsen for at **lette procedurerne** bør fortsættes i det nuværende program og inddrages i forberedelserne af det næste. Det skal bl.a. ske gennem en større hensyntagen til **proportionalitetsprincippet** i f.eks. anvendelsen af finansforordningen.

5.3. Effektivitet

Overordnet set er programmet struktureret således, at dets specifikke mål kan nås. Imidlertid svinger effektiviteten alt efter aktivitetstype.

Effektiviteten i **mobilitetsaktiviteterne** er særdeles god. Modtagerne sætter i høj grad pris på resultaterne. **Den europæiske merværdi** er høj med hensyn til bevidsthed om kulturel mangfoldighed og en større forståelse og tolerance over for forskelligheder. Programmet giver sandsynligvis udbytte i henseende til beskæftigelsesegnethed og helt sikkert med hensyn til faglige kompetencer. Lærernes eller undervisernes mobilitet opfattes som meget ønskelig inden for alle personalekategorier, men er ikke så høj, som den kunne være. Der er dog tale om et aktivitetsområde, hvor programmet kan bidrage til en højnelse af undervisningskvaliteten i Europa. **Forhindringerne** ligger primært uden for selve programmet, idet de er forbundet med den nationale organisation eller læreanstaltens drift og desuden manglende sprogkundskaber. Det er vigtigt at samarbejde med medlemsstaterne om fortsat at fjerne hindringer for mobilitet og med uddannelsesaktørerne om at udvikle udbuddet af sprogundervisning.

Effektiviteten er også god i de tværinstitutionelle samarbejdsaktiviteter. **Skolepartnerskaber** og partnerskaber mellem voksenuddannelsesinstitutioner vinder frem i lighed med **tværnationale samarbejdsprojekter**. Kvaliteten er høj, hvilket til dels skyldes forbedringer af information og procedurer for udvælgelse af projekter og opfølgning på dem. **Netværkene** har også fundet deres plads, efter at nogle af dem fik omdefinert mål og indhold i løbet af programmet. De udgør et enestående laboratorium for udveksling af erfaring og analyser blandt de enkelte institutioner i en meget bred vifte af europæiske uddannelsessteder.

Til gengæld lader programmets effektivitet stadig noget tilbage at ønske, for så vidt angår **gennemskuelighed** og **formidling** af resultaterne. De initiativer, der er taget i den retning, kan ikke betragtes som fuldt tilfredsstillende, selv om de viser, at Kommissionen er bevidst om denne vigtige faktor for både programmets umiddelbare effektivitet og den mere langsigtede indvirkning.

Synergien med andre EU-programmer er delvis realiseret rent empirisk, men stadig i et utilstrækkeligt omfang.

Forslag til det kommende program:

Tilnærmelsen til erhvervsuddannelserne skal styrkes for at sikre en hensigtsmæssig reaktion på den politiske udfordring, der ligger i oprettelsen af et europæisk område for livslang læring. Mere generelt skal der skabes bedre betingelser for at drage den størst mulige nytte af **komplementariteten mellem programmerne**.

Med henblik på at bidrage til en højere effektivitet i programmet bør Kommissionen foreslå aktørerne en metode og et grundlag for **formidling** af resultaterne. De nationale myndigheders deltagelse vil vise sig at have stor betydning for de resultater, der er direkte knyttet til EU's overordnede målsætninger inden for almen og erhvervsfaglig uddannelse. Denne formidling kan være et middel til at styrke informationsudvekslingen i de europæiske uddannelsessystemer og således f.eks. bidrage til, at **den åbne koordinationsmetode** fungerer bedre.

For at opfylde de deltagende staters forventninger skal der i et kommende program være sket en styrkelse af de aktiviteter, der sigter mod at **støtte Europas politiske prioriteter**.